

N° 17.

Seftdeenâ, 28. April (10. Mai)

1873.

Malka par gabdu: Mahjas weetas 1 rubl., pastes nauða 60 kop.

M a h d i t a j s.

Geſſchemmes ſinaas. No Rihgas: wize-gub. pa-augſtinafhana, — turlmeimo ſlobla, — braulſchana us Wibnu, — fuhrmannem jauna taſſe. No Mulknes dr.: aulſta pawaffara. No Belgawas: Gieffen-hagen I. dabb. ordenti. No Wiſputtes: ugguns-grehts. No Iggaunt-jaas: pahre ſeptawibu. No Peſterburgas: pahre Keiseru weſofſchanoſe. No Penſas gub.: pahre tehjas irakteereem.

Ahrſemmes ſinaas. No Wahzijas: jaunee baſu. littumi peenemti, — Keisera weſofſchanoſe Peſterburga. No Wiſnes: pahre leelo israh-diſchana. No Wairijas: pahre ſalnas ſkadehm. No Hollandes: pahre tarru ar Wiſchineeſcheem. No Franzijas: wehleschanas ſtrihdis. No Anglijas: kibbeles ar Egipteeſcheem. No Itallijas: miniſterija atteitufels, — pahre padweſta iswehleschanu. No Spanijas: pahre dumpineeſcheem. No Japanas: pahrewehriſchanas us labbu. No Paleſtinias: kartofu un Greeku ſtrihdes Betleme. No S.-Amerikas: tarſchs ar Woodol-Indianeeſcheem.

Jaunata ſinaa.
Debbes ruhme. Peſteris un Jahnis.
Veelktunâ. Kas lehti iſz, tas deewilla kufft. Darri to darri, apbrohma gallu. Stahtſinſch. Graudi un ſerdi.

Geſſchemmes ſinaas.

No Rihgas. Widschemmes wize-gubernators, tambara-lungs baron Ueg kull-Gyldenbandt par ſlawejamu deenestu 8tâ April f. g. irr pa-augſtinachts par ſtahtsrahtu.

— Latweeſchu turlmeimo ſlobla, kas lihds ſchim bij Sallas-pils atſtahtâ pastes-nammâ, 13tâ April irr pahrgahjuſe us Karlines-muiſchu pee Belgawas, kas ihpafchi preelſch ſchahs ſloblas pirhta.

— Teem, kas us Wiſnes leelo israhdiſchanau grihb braukt, dselles-zettu malka irr lehtata atlaista, tâ, ka pa to ſtrehti no Rihgas lihds Dinaburgai un atfal pakkat, jamalka 1mâ klaſſe 8 rub. 70 kop., 2trâ kl. 6 rub. 52 kop. un 3ſchâ kl. 3 rub. 62 kop. Stary Dinaburgu un Wibni un atfal atpakkat jamalka 1mâ kl. 55 rub. 33 kop., 2trâ kl. 41 rub. 61 kop. un 3ſchâ kl. 23 rub. 34 kop. Tad nu katram, kas

no Rihgas lihds Wibni un no turrenes atfal atpakkat grihbetu braukt, pa zettu iſeetu braulſchanas-nawdas: 1mâ kl. 64 rub. 3 kop., 2trâ kl. 48 rub. 13 kop. un 3ſchâ kl. 26 rub. 96 kop. Bet tē jaleel wehrâ, ka tahs hiffetes til us 30 deenahm geld un ka pa ſcho laitu waijag isdarriht to turp un atpakkat braulſchana. Par to paschu malku arri irr brihw 50 mahzinas ſmagguma leetas jeb prezzes lihds uemt.

No Rihgas. Muſſu fuhrmanni no waldischanas dabbujufchi jaunu taſſi, kas ar 1mo Mai buhs ſpehka. Zil ta nu leela, to jau gan dauds weetas warrehs laſſiht un ir pascheem fuhrmannem ta jausrabda, tadeht to tē nepeeminneſim. Bet tas jaleel wehrâ, ka katram brauzejam, kad tas brauzamo nandu aismalka, no fuhrmannu japagehr ſihme, kur wirſu rakſihts, zil naudas wiſch tam malkajis. Schi eetaiſſichana preelſch fuhrmannu ſaimneeſcheem lohti labba, jo tâ tee ſkaidri ſinnahs, zil naudas winnu pulſchi par braulſchana eenehmufchi. Salka, ka tas, kas tahdas ſihmes par 100 rubteem warreſchoht usrahdiht, dabbuſchoht 1 rubli atpakkat malkafatu. Bet kad nu neweens lehti til dauds ar fuhrmannem nebraulahs un ne-ees tahdas ſihmes no zitteem brauzejeem eandeleht, tad ſchi pelna atwehleta ubbagotaju apgahdaschanas beedribai, kas iſſiſchoht ſchur un tur tahdas kaſtites, kur braujeji tahs fuhrmannu ſihmetes jeb marlas warreſchoht eemest un us tahdu wiſti pee ubbagu apgahdaschanas lihds ſtrahdah.

No Mulknes draudſes. 16tâ April deenâ Beijes muiſchâ nobegga leelais brandwihna kruhtis, ar tahm tur ſlaht kuhdamahm damp un uhdens-

dstrawabni; dstrawabni libdi fadegga 200 pubri maftamas labbibas. Stahdi rehina 17,000 rubtus leelu. No dsheseem weens dikti un trihs weegli eewainotti. Pawaffara pee mums libdi schim irr behdiga, jo daubseem peestahjees seena trufums; sneegs wehl redsams eebobhes un meschös, semme safalluse, eseri wehl lä aissallufchi un laiks aulstaks ne lä ap seemas-fwehiteem un jaunu gabbu bija; tillai schodeen 18tä April pirmals pawaffaras leetus libst.

G. R.—3—n.

No Selgawas. Selgawas wezzu-wezzahs grabmatu drufatamas ihpafchneeku Johann Friedrich Peters-Steffenhagen tungu augstais Kungs un Keisers apdabwinajis ar Stanislawa ordeni no III. klaffes.

No Misputtes, Kursemmé, raksta Mihgas Wahzu awifes tahdu sinau: Rahda nakti wiffi schejenes eedstiwotaji tillä istrauzeti zaur tahdu sinau, ka uggungrehts effohit iszehlees schihda Noah Usaroma nammä. Uggung-dsheseji tuhlin aisteidsahs us to meetu, bet atradda wiffu kluffu un tumfiba, wiffus tahs mahjas- un bohbes durris bij aishlehtas un tillai no weemas paschas weetas nahza pretti petroleumä smalka. Kad dsheseju komandeeris lehka durris bij lizzis atlaust wakkä un pats ar zitteem beedreem tur eegahjufchi eefschä, tad tur gan usgahja duhmus un fosfora smalku, bet to meetu, kur degg, newarreja useet. Behdigi leestas fittahs abra is tahda skaidu strehka, kas us zepta krahns bija sakrauts. Un nu atraddahs, ka starp malku bija likti fosfora gabbali no appafschas zaur istabu un bohdi libdi pat jumtam; pa starpam wehl atraddahs seens un sahgu-skaidas arri, lai, kad uggung eefahftu strahdabt, tuhlin ahtrumä wiffu pahraemtu. Ed nu skaidri bijis redsams, ka tishchä prahtä to ugguni gribbejufchi wakkä laist un to jau us zitteem newarrecht dohmabt, lä laikam us fainneekem pascheem. Laikam uggung eefahlumä tadeht newarrejis spehka nemtees, ka bedstunataji, — dohmadami gudraft darricht, fosfora gabbalus eemehezufchi petroleumä. Dsheds us preekschu skaidraf, kas no schahs sinas buhs puteesiba.

No Sggamijas. Wiek fallä sem Söttküll muishas, tahdas 2 werstes no pastes statfiona un 3 werstes no apteekes irr mahja, ko tahds wezs semmes-mehneeks rentejis few par dshwes-weetu un few par aplohpeju turreja 57 gabbus wezzu kalponi Kai Juust wahrdä. Wezzais kungs mehdsis allasch isstaigatees woi libdi pasti, woi atkal libdi apteeki un tä arri 8tä un 9tä Janwar nebijis mahjä. 10tä Janwar pahrnahdams tas atraddis mahju islaupitu un kalponi nokautu. Teefas usgahja, ka sleplawa papreeksch zaur lohgu schahwis us kalponi un tad pehz tai galwu ar nasi woi zirri nozirtis. Sleplawa pa lohgu eefahhdams, islaupijis naudu un naudas papihrus wairaf lä 5200 rubtu wehrtiba. Nozirista galwa nelur nebij atrohdamä, laikam pehz tahda mahju-tizzibas baufla mahzibas sleplawa to

libdi panehmis. Kumpi 18tä Februar d. paglab-baja kapsehtä, bet sleplawa wehl naw useets. Nokautai kalponei palikka 1 dehlis un 3 meitas paklaf.

No Pehterburgas. Ka Pehterburgä schinnis deenäs leelas weefibas, to jau sinnam. Bet to wiffu isstahstibt, kas tur noteel un tahda gohdiba redsama, tahdas gawilleschanas dshrdamas, to schinnis jaunäs sinas neshpehjam isstahstibt; warrbuht, ka us preekschu isdohsees zitiada wihse to doht laffibt. Tadeht tillai peeminnefm, ka weeseem të Pehterburgä dauds ko redseht un apflattibt, ko tee zittur pafaulé naw wis redsejufchi un us to brijnum wehrtigi neween keisers Willems pats, bet arri firsts Bismarks un grabhs Moltke. Wehl peeminnefm, ka 22trä April pee leelas mallites seemas-pille, us ko 636 weefi bij aizinati, muhsu angitais Kungs un Keisers sawam augstam weefam, Wahzijas keiseram weffelibu usdshrdams tä runnajas:

„Us Sawas Majestetes ta keisera un kehnia, Manna wiffulabbaka drauga weffelibu! Ta draudfiba, kas Muhs saweeno, ko Mehhs no Saweem Tehweem mantojufchi un ko Mehhs, lä Es zerru, arri Saweem behrneem par mantojamu dalku atstahfm, pehz mannam dohmahm irr ta wiffulabbaka galwofchana pahr Ciropas meeru, kas wiffseem wajadfigs un ko wiffi wehlejahs. Kant Deems Suhfu Majestetei wehl ilgus gaddus nowehletu, meerä un preekä Suhfu darba un Suhfu flawas angfus dandht. Tahs irr Mannas firds dsklakahs wehleschanas!“

Us to keisers Willems atbildeja tä:

„Tee jauki un swarrigi wahrdi, ko Suhfu Majestete patlabbau isrunnaja, us wiffa laika paliks Manna lohti eepreezinatä un pateizigä firdi. Schi pateiziba peederr arri tai draudfigai sanemfchanai, kas pee Suhfu Majestetes Man notikra un ko arri Suhfu walste bandijn. Tahs jufchanas un wehleschanas, ko Suhfu Majestete isfajzija, irr arri tahs Mannejas Kant jel tas wiffwarrenais Deems tahs palkauftu Muhsu tantahm par laimi un Ciropas meeram par sekmi!“

Schinnis preeka- un gohda-deenäs arri weens behdigs gaddijums notizzis, jo weens no teem weeseem, pascha Wahzijas keisera ihpafchs fiklehrs Hofrahts Bord ta? nakti no 24 us 25tu April të Pehterburgä nomirris.

— Is Baku p. pa telegrafu sinna atnahlfuse, ka general-adjutants firsts Mentfchikows 17tä April tur eereisojis un ar dampfluggi braufschocht us Persijas rohbeschahm Kaspijas juhra, tur sanemt Persijas Schachtu, kas reisohs us Pehterburgu.

No Wensas gubernijas sinno, ka tur semneeki paschi jekotees pretti tai aplamai lohplakai dsherschanai, kas schinnis laikos pahr dauds wirfrohku nehmufo. Taggad pat Kerenskas aprinki 36 semneeku pagasti nospredufchi, lä kroogu-dsherschanu nibzinaht un ectaifibt tehjas-trakteerus. Tehjas-trakteerus semneeki effohit lohti eemthtojufchi un brandwihna

schuppas neween gluschi neewajoht, het tohs arri fohboht pee katra noseeguma, to dsehrumâ padarrijuschî.

Ahrsemmes sinas.

No Wahzijas. Berlinê nu weentreif ta fungu fapulze jeb fungu nams tohs jaunohs basnizas liffumus peenehmis, lai gan schur tur drufzin pahrgrohsidams. Dsirdefim nu us preefschu, kâ ees ar scho liffumu eewefchanu. — Pruhfchi lohti preezajahs pahr to, kâ wianu fehnisch in keisers til brangi usnemts Pehterburgâ. Kabda Wahzijas awise pahr to runna tâ: „Muhfu keisers irr Kreewijâ ar tahdu rettu gohda-parahdicharu usnemts, kahda tahdam ferwischlam weefam peenahlahs; bet jo wairaf mums japreezajahs pahr to, kâ Kreewijas Keisers ar gan drihs behrnischu gohdaschanu un mihlestibu pee sawa mahtes brahta turrahs un to wiffadi gohdina. To skaidri warram nomanniht un fazziht: kamehr abbt schee Kungi dshihwohs, ne kahds stribds starp Kreewiju un Wahziju newarr iszeltees un kâ rahdahs, tad jau Kreewu Keisers wehlahs scho labprahtibu un draudfibu arri keisera Willema deklam un Krohnamantineekam nowehleht.“ Arri wehl zittas awises falka, kâ schi abbu Keiseru draudfiba effoht ta stipraka galwofchana pahr Giropas meeru. Lai Deews to dohd! — Berlineefchi schehlojahs, kâ pee winneem schinnis deenâs effoht leela kluffiba, jo keisers effoht us Pehterburgu un awisneeki us Wihni aisreisojuschî, tadeht scheem, lai laits nepalittu garfch, effoht jastrachda un strahdajohht arr tilluschî.

No Wihnes. 19tâ April (1mâ Mai) pulst. 12 pufzdeenâ tē esahka to leelo israhdischanu. Keisers un keiserene, kâ arri zitti keisera familijas peederrigee, augsti weest un walsts gohda-nesset tē bija tohpâ fanahuschî un zittu kauschu bes galla leelis pulks. No augsteem weeseem tē bijuschî klabt peezi krohnamantineeki, Pruhfchu krohna-prinzis ar sawu augstu gaspafschu un wehl zitti Pruhfchu kâ arri Austrijas paschas printfchi. Utwehrfchanas runnu turrejis erzerjogs Karlis Lubwikis, us to atbildedams keisers no sawas puffed arri kahdus wahrdus runnais un nosazzijis israhdischanu par atwehrtu. Schinni laikâ, fur laudis no wiffahm mallahm us Wihni steidsahs, Wihnes fuhrmanni eedohmajuschees sawu nilki israhdiht ar to, kâ wiffi palittuschî mahzâ un nebrantuschî, pagehredami, lai wehloht trihslahrtigi til dauds nent, kâ us wianu taltes. Sinnams, tahdâ laikâ, fur til dauds fweeschineeku fanahht, buhtu kibbeles zaur to deesgan; bet waldischana isdewufe brihw zitteem arr braukt un us tahdu wihfi fuhrmannu naw wis peetruhjis. Tee, kas atrahwuschees, sawu fuhrmannu teefibu saubefchoht. Kad praftihts, kapehz schee tâ darrijuschî, tad weens atbildejis tâ: „Rebseet, zeenigs fungs, ar muhfu paschu laudihm gan warram meerâ buht, jo tee ikreis jau malka wairaf, ne kâ talte nosalka, bet tee fweeschineeki, ihpaschi tee Pruhfchi, tee nekod graffi nemalka wairaf, — tadeht teem gribbam parahdiht, kô mehs arr warram.“

No Bairijas, Wahzsemme, nahht behdigas sinas pahr skahdi, kô schinnis deenâs salnas tur padarrijuschas. Ihpaschi taiz apgabbalôs, fur wihnu audfina, effoht jaunee wihna-stahdi nosalluschî; un kad jau preefschejds pahri gaddôs wihns til labbi ne-isdeweess, tad nu taggad wihna audfinatajeem waimannas effoht leelas. Skahde effoht rehlinama ar fimteem tuhstoscheem. Arri augtu lohkeem seedi un ahboliasch nesallis un zittur atfal reekstu un kirfchu lohkeem wiffi seedi pagallam. — Pee mums Latwijâ gan pahr tahdu skahdi buhtu masaf behdu, jo mums wiffur arri maiese aug, bet tur tâ naw wis; jo tur teem, kas wihnu audfina, zittas druwas naw, kâ til wihna dahrsi, un kad nu schee eet pohstâ, par kô tad maifi sagahdabt?!

No Hollandes. Pahr Hollandeeschu karru ar Utschineescheem raksta tâ: tee Utschineefchi ne-effoht wis tihri pagani, bet Duamedaneefchi, lai gan zittabi tumfchi, plehfigi un arr affins-fahrigi zilwefti. Winaeem effoht saws jultans, lai gan wairs netif warrens kâ agraf, kad nestahweja ar Hollandeescheem beedribâ. Hollandeeschi sawas Indijas kolonijas tohs wezzus walbineekus wiffur atstahjuschî un til ween pahr to gahdajuschî, kâ lai taiz semmes peenemmahs semmes lohpschana, prahtiga andela un wiffada kultura; sinnams, kâ zaur to tâpat eedfihwotaji paschi, kâ arri Hollandeeschi peenehmuschees baggatibâ, jo tur aug tahdas prezzes, kas pee mums par dahrgu naudu pehrlamas. Bet Giropesfchu tur effoht lohti mas, — kahdi 6363 un falleneeku paschu jeb tahs semmes grunts eedfihwotaju 4,970,000. No tad nu tahds masums Balto warr pahrwaldiht til dauds, kad tee eenaidâ pretti fazeklahs un sawu baggatibu nomannidami, wairs negribb ar fweeschineeem dalliht. Tadeht nu taggad Hollandeescheem, ja tee wehl gribbehs kahdas teefibas un wirsrohku paturreht, wajadsehs tâ faspertees, kâ tee Utschineefchus pawiffam pahrwarr un sem sawas waldischanas leel. Utschineefchi schinni reisê wirsrohku dabhujuschî, fazeltees leelifti un ar labbu jau wairs nepadoftees. Hollandeeschi tad ar wiffu spehku arri us to fatalfahs, kâ derrigâ laikâ Utschineescheem klupt wirfû.

No Franzijas. Is Parihfes sinno, kâ pahr to, kâ Parihfneeki Baredotu par sawu weetneeku tau-tas fapulze wehlejuschi, leela dalka kauschu effoht fahihjuschees itt kâ no kahdas leelas nelaimes. Un tomehr schi nelaimes ne-effoht ne mas til leela un Barodets ne-effoht nekahds romunas draugs, kâ no winna ismestis; turpretti winfch wezza Tjehra darifchanas uesteizohht un foh loht waldischanat par palibgu buht. Sinnams, Tjehram pascham Barodeta wehlefchana nebuht naw patiffufe, jo winfch wehlejees, kâ Memisah tiltu iswehlechts, kas ar wianu wairaf weenâ prahtâ. Bet Parihfneeki jau no wezze wezzeem laikeem effoht tahdi spihneeki, kas katra sawai waldischanat spihtejohht un pawiffam ohtrad. darroht, ne kâ waldischana pagehr. Tâ wianu da,

rijuschi preefscheju walbineefu laika un tapat arri darritu, tad tittu ezelts Indrikis V., Napoleons IV. woi Grewe jeb Gambetta — wisseem ta patte pateiziba. Tomehr wezzajam Tjehram tahda spibte gan ne-effoht patikkuse un daschi jau zerreja, ta winsch laikam atfazzijschotees no sawa presidenta ammata, jeb arri ais firdehsteem nomirschoht. Bet wezzais naw wis tahds nerriis, winsch jau dauds prettibas sawa muhscha peedsihwojis un tadeht arri schi winnu nepagahsa wis.

Frantschi schiehlojajs pahf salnu, kas schinnis deenas tur raddusehs un dauds augus maitajuse, ta schogadd' us labbu plauschanu newarroht wis zerrecht, ihpafchi wihna audsinatajeem effoht leela schahde.

No Anglijas. Angteem atkal kas atduhrees, pee ta tee aufis un galwu sahfl zillabt us zittu pafauls mallu. No Alessandrijas, Egipete, sinnohts, ta tur weenu grunts gabbalu, kas Angtu Kamlehdselsu-zekam peederroht, eekahrojis Egipetes wizekehniusch. Kad schee ar labbu negribbejuschi to atdoht, tad kehniusch parahdijis, ta winsch effoht stipraks, un sublijis pulku saldaturp, kas to ehku panehmuschich sawa warrä. Pehzak, kad dsel'zeka waldischana us Anglijas konsuta padohmu, sawu karrogu tur uswilluse, Egipeteeschi to atkal norahwuschich un ar kahjam famihbijuschich. Pehz tam nu wehl notikkuschich leelaki srihdini schinni lectä — un wehl naw sinnam, lä ar to ees gallä. Frantschi, kam tas patikh, ta Angti tur kahdu kaunu peedsihwo, to apsmeeo karrogu sawas awises nobildejuschi, lai pafauls labbi reds, tahds tas sabradahs un ar dubteem nokehjihits isstatahs.

No Italijas. Italijas kehniam atkal kibbele, jo wissa ministerija atfazzijschich no ammata. Gemeflits effoht bijis tahds, ta ministeri gribbejuschi 6½ millionus libres naudas aisleeneht preefsch karrawajadlibas, bet tautas weetneeki nospreeduschich 23 millionus aisnemt un tur klahs wis negahdajuschich, hur to naudu warretu dabhuht. Teiz, ta kehniusch ministerus wehl ne-atlaischoht wis.

Pahr wezzo pahwestu til sinno to, ta winna flintmoschana taf tohs, kam ar winnu dalliba, padarrijuse dohmigus un tee sahfoht spreesch pahf jauna pahwesta iswehleschana. Til tas irr nahzis sinnam, ta wissas tahs waldischanas, kam pee jauna pahwesta apstiprinashanas dalka, effoht norunnajuschich un apnehmushahs, tahdu pahwestu nepeenemt un neapstiprinahht, kas buhtu cewehehts no Jesuitu kahrtas.

No Spanijas schoreis sinno, ta Karlissteem eizjohht greisi, jo tee teekohht sakauti; reis bij ar waldischanas karra-pulkeem kahwuschich 6 stundas no weetas un tad pahrspehti tä, ta Alfonso, Karlofa brahlim, drohschiba eekrittuse tuppelä un tas nodohmajis atpakkat dohtees us Franziju. Bittas is Barzellonas nahfuschich sinnas no 23. April (5. Mai) sinno, ta schinnis deenas Don Alfonso ar 1200 wihreem, so no dascheem barreem salassijis, daschäs

weetäs effoht parahdijees un general-kapiteins Welarde effoht aishahjis tam pretti ic.

No Japanas. Irr gan jabrihnahs, zil ahtri taggad Japanä wiss eet us preefschu. Mas gabbus atpakkat tur garrigais walbineeks zihnijahs ar laizigo un tas garrigais bij leelaks eenaidneeks Giropai un kristiteem zilweeem, ne tä tas laizigais. Un kad nu garrigais bij uswarrejis laizigo un paganu liffumus prett kristigu tizzibu atkal bij apstiprinajis, tad gan nebuht newarreja zerrecht, ta tur drihs gaisma aufschohht. Bet pafatt', kas taggad noteek! Taggad no turrenes sinno, ta wissa walste nozelts tas liffums, kas kristigu tizzibu aisleeds un ta effoht nofspreests, ihpafchu wehstneefu subtitht pee pahwesta. Ahfsemneeeem brihw reisoht pa wissu winnu walsti, kad til nelo nedarra prett winnu semmes liffumeem. Pee strahpes Japaneescheem aisleegts, galwas mattus ar puzznasi nobsiht. Tapat arri aisleegts, bes ihpafschas atwehleschanas johbenu walstahht un t. pr. Waldischana nodohmajuse, pehz 4 gaddeem Japanä isrihoht un noturreht leelo pafauls israhdischana — tä schogadd' Wihne.

No Palestinas. Betlemé srihdis un nemeers iszheles stary Lateineescheem (Kattokeem) un Greekeem. Kattoki eedohmajuschich un pastahweja us to, ta winneem ween effoht brihw, zauri eet zaur to basnizu, kas Kristus peedsimshanas welwä un tadeht tee Greekeem negribbeja pakaut sawas lampas un zittus swehtus rihtus tur tur peelikt. Bet kad nu waldischana tomehr Greekeem to waffu dewa, tad Lateineeschi eelaushahs tai basniza, fassitta tahs uskahrtas lampas un wehl zittadu schahdi padarrija; — us to atkal Greeki no sawas puffes eelaushahs tai welwä eelshä, faplehfa tohs nesenn wehl peeliktus preefscharramohs un sadausija dauds swehtitas leetas. Schinni kildä effoht kahdi peezi Greeki un peezi Lateineeschi eewainoti tikkuschich. — Wehslakas sinnas stabsta, ta Betlemé stary teem eenaidneeeem effoht atkal pilnigs meers. Sultans jau gribbejis turp subtitht komissioni, kas lai to srihdi bahrgi ismelle, bet kad nu tur meers, tad komissioni nesubtijis wis.

No S.-Amerikas sinno, ta Modok-Indianeeschi waldischanas karra-pullus salahwuschich, teem 13 nokahwuschich un 6 eewainojuschich. Bihstahs, ta warroht iszeltees wisspahrigs Indianeeschu karfchs, ja pee laika tohs Modok-Indianeeschus nepahrwarreschoht.

Jamaika sinno.

No Wehterburgas, 26. April. Schodeen pehz pussd. Keisers Willems usnehma sawu zekku atpakkat us Berlini; lihds Gatschinu muhsu Keisera familija winnu pawaddija un lihds rohbeschahm pawaddihis tee pafchi tungi, kas to tur sagaidija.

Debbes ruhme.

Kad kehws ar sawu behrnu no pilsehtas muhreem iseet, tad winnu azzis itt ihpafchi pazekahs us to sillo debbesi. Masais behrns steidsahs tuhlin

praffiht: „Was irr tas leelais, appatais fillums pahr mums tur augfcha? Woi naw teefa, teht, ta irr debbes, fur mihtais debbesu-tehws un tee engelifchi dffhwo? Woi ta naw ta weeta, fur manna nomirufe mahfina un mihta, no mums fchlihrufes wezza mahte miht?“ — Behrns ilgati apflattijees, dohma, debbes wiinam wifs aplahrt uf semmi nolaischahs, un tabeht gribbedams fcho jauku fillu debbes aplahrt, dohdahs uf to tuwako kalnu, fur islikfahs debbes uf semmi nogrimstam; fchë nonahzis wifsch atrohd, fa debbes wairs të naw, bet no wiinaa tifpat tahku uf ohtra kalna nolaidufes. Fau wifsch dabbu manniht, fa femme un debbes irr leelaka, ne lä to agraki dohmajis, bet tomehr wiinam paleef debbes par weenu welwi, kas uf semmi stuttejahs, kamehr ffohlah-mahziba, wiina pilnigata faprafchana jeb arri kahda semmes apreifofchana fchahm dohmahm gallu darra. Daudsreis truhft arri nemahzitam wihram wiffa wiina muhschä pilniga pahrleezinafchana par semmes leelumu un debbes tahlumu. Schweizu femme nahza weens wihrs no kahdas eeleijas uf augstaku klaijumu, fur tahkati redseht warreja, ne lä wiina eeflehtä eeleija. Pehz tam, kad wifsch wiffu bija apflattijis, wifsch ifsanza ar dffiku nopufchana: „Al Deers, zil leela irr pafanle!“ Alpu kalnu isdibbinatajam, Beijer lungam fazzija reis weens Tirolu kalna-pawaddons pilnä weenteefbä: „Uf leela Gloknera warroht wiffu pofauli redseht.“

Kä behrnam fawä laika, täpat tas irr gahjis wiffam zilweku dffimumam. Neeeen tillai Bahbilonefcheem un Egipteefcheem, bet arri pat gudreem Greekeem islikfahs debbes par weenu plafchu, augftu welwi, kurra rihta puffe pehz wiinau dohmahm uf Kaukasus un wakkara puffe uf Atlas kalneem stuttejahs. Rohmneeki nofauza fcho welwi par „Tirmamenti“, t. i. isplattijums, nepafustinajamais, muhschigi pafahwedams. — Agraki atfinna wiffas tautas debbes par appatu welwi jeb jumtu, kas uf semmi usmetahs, jo azzis to tä irahdija. No rihteem uf wakkareem braunza pehz wiinau dohmahm gar welwi grejnä eejuhgumä faules deers „Helios“, kurra starodamais fpihdums femmei gaitmu un fittumu peefchihra; arri mehnefis un fwaigsnes bij wiinau deeri, jeb pehz „Helios“ pawehli no semmes aifazimati zilwekt. Dauds fwaigsnehm irr arri zilweku wahrdi. Wehl zittu fwaigschenu pakufestehanahs tifka no preestereem pee Gwrat un Nil uppes eewehrota. Bet lo wiina par fcho uflehhchenu un noeefchenu fpreedufchi, naw mums stahsti usglabbajufchi. Greeki dohmaja par peena-zelku uf fchahdu wiht: Saules deers „Helios“ reis ufwehlejis fawam deklam ar faules wahgeem par debbes braukt, bet kad wifsch to naw prattis, tad wahgi no zetta nomaldijufchees, un zaur fchahm maldischanahs fleechem peena zefchs zehlees. Iberi, Pirenijas pufsfalla, juhraz fchahfchenu wakkarös dffirbedami faz-

zija: „ugguniga faules rippa nogrimstohst juhraz wikkös, un ispeldoht pahr nakti zaur juhru uf rihta puffi, fur wiinaa atfal uflezsoht.“

Schi bija ta pirma dohmaschana pahr debbes ruhmi un fwaigschenu staigafchenu, pee kurras ilgi nepalikfa. Zilweku atfchchana wedda wiinauf uf ohtra pafahpeni. Fau agri Greeki fahka mahzibi, fa debbes wairs ne-effoht welwe, kas uf semmi stuttejahs, bet pilniga lohde ar tuffchu widdu. Pafpreefch wiina dohmaja; femme peldoht leelä pafauls juhra, kurra, wiffu debbes pufslöhdes appafschu pildoht; bet wehlat tee atfinna femmi par weenu par fewi stahwedamu lohdi eefsch debbes lohdes widdutfcha. Schi masa lohde stahweja uf weetas bes kahdas kufestehanahs; debbes lohde turpretti greefahs ar wiffaem fpihdteem ap semmes lohdi, un zaur to zehlahs deena un naktis. Schinni nogruntefchana nepalikfa ween Greeku, bet arri Egipteefchu, Kaldeefchu un Arabeeffchu debbes finnatniba, lihds Kopernikus laikam, kas wiffas wiinau muldefehans juhra eefweeda. Itt ihpafchi wehra jaleef weens Egipteets, wahrda Klaudius Ptolomeis, kas 200 gaddus pehz Kristus dffihwojis, tabehl, fa tas fawas mahzibas un fwaigschenu finnatnibu irr norastijis weenä grafmatä „Almagest“, lo faweem pehznahkameem atstahjis. Wiinä rakftä atrohdahs Greeku un Egipteefchu debbes finnatnibas dibbinajumi ufshmeti, no kurreem war redseht, fa Kristigi un Arabeeffchi preefch Kopernikus laika newarrejufchi tahkat titt. Wifswairat wiina eewehroja to neweenadu fwaigschenu pakufestehanahs pee debbes un zenfahs jau ifflaidroht, tabeht dafchas fwaigsnes ahtrakt un dafchas lehnati staiga, bet wiffas ifflaidroschanahs, kamehr femmi par widdus punktu atfinna, tee fatinnahs.

Sefchpadsmitä gaddu fimtent, kad Ameriku uf-gahja, druktu isdohmaja un jaunus tarra-eerohtfchus eewedda, nepahrgrohsjahs ween leetas wirs semmes, bet arri debbes mahziba peenehma zittu weidu. Kopernikus, dffimmis Wahzsemme 1473 g., bija tas pirmais, kas wezzai mahzibai gollu darrija. Wifsch Ptolomeis mahzibu flaidri finnaja, un eeraudfija, fa nemas nebija eefpehams to neweenadu fwaigschenu staigafchenu tahda wiht ifflaidroht. Schahdu neflaidribu newarredams pazeest, wifsch ufnehma pawiffam zittu zellu un prohti, lifka faulet kluffu stahweht un muhsu femmei ap wiinau staigah. Nu wiinam jau islikfahs ta leeta dauds flaidrakfa. Wehl weenumehr dffikali pahrdohmadams wifsch warreja flaidri gahju fwaigsnes no stahwu fwaigsnehm atfchirt un ifflaidroht, zaur lo ta neweenada staigafchana zekfahs. Wifsch peenehma, lä jau fazzihis, fauli par widdus punktu un gahju fwaigsnehm (arri muhsu femmei) lifka ap fcho tezzeh. Semme irr appata, lä kahda lohde, tä wifsch fazzija tahkat un apgreefchahs eefsch 24 stundahm reis ap fewi, zaur lo zekfahs naktis un deena. Zaur to nu bij pafanle gauschi leela tappufe; Tirmamente palikka täpat lä

papreetsch, tillai ne-ismehrojama tablumä. Skaitlus preetsch faules tablumä winsch toreis wehl ne-spehja atrast, jo tad truhka mehrojamas instrumentes; to tillai 18tä gaddu fimteni spehja isdarriht, un naw wis pahleezinati, woi to paschu buhtu riktigi trahpijuschi, tadeht, kà dstrd, nahlofchä gaddä wehl gribb isprohweht, woi to agrafu mehrischanu par riktigu warr atsiht, jeb ne.

Kopernikus mahzibai atraddahs dauds prettineeki, itt ihpafchi skattofu garrigneeki. Tee fazzija: „Winnä mahziba effoht Deemu saimodama, un kas winnai tizzoh, tas tikschoht par Deema saimotaju nosohdihts, jo bibbelé stahwoht kà kà Ptolomeüs mahziis. Par laimi Kopernikus bij fawu rakstu-issrahajumu: „Sechas grahmatas par gabju swaigschäu staigafchanu“ paglabbajis 30 gaddus pee fewim, un kad dshwibas-walfars pretti smaidija, tad likka to druf-lah, kà ka pirma druffa isnahza winnam us mirschanas gultas guktoht. Gudri mahzitti wihri — Kopernikus draugi — luhloja winna mahzibu par riktigu peerahdiht, ko winnai arri irr panahluschi. — Swaigschäu prattejs Keplers atradda, kà tas gabju swaigschäu zetsch effoht garreni appatsch ap fauli. Nutons, Englanders, peerahdija, tadeht gabju swaig-nehm jagreeschahs, prohti, zaur teem debbes kermäu peewillschanas spehkeem un t. pr. Zaur to nu bij eespehjas, wiffas parahdischanas lehti isskaidroht, furräs Ptolomeüs ar sawahm isskaidroschanahm fatinnahs.

Kad wehl weenumehr atraddahs, kas pretti turre-jahs, tad Kopernikus mahzibas peefritteji isdohmajuschi smallus teleskopus, skattijahs nu ar apbruanotahm azzim tannä leelä swaigschäu jubrä, un atradda nu to kà nosaultu „parallaffi,“ (t. i. redsamu stahwu swaigschäu weetas pahmainischanohs pee debbes), furräs zehlon semmes tezzeschana ap fauli irr; wehl zeeschali skattidamees tee atradda, kà debbes wiss nam firmamente, bet weens besgalligs isplattijums, bes kahdahm rohbeschahm, furrä wehl weenumehr jawnas swaigsnes peedsimft.

Taggad parahdijahs stahwu swaigsnes gluschi ne-weenabä tablumä no semmes; ta tuwaka no winnahm tillä aprehinata us 4 billioni 500 tuhst. millionu jubdsehm no semmes. Saule irr 20 mill. jubdses no semmes tablu; gaisma no turrenes atnah eelsch 8 $\frac{1}{4}$ min. pee mums; no tuwakas stahwu swaigsnes tai pa-eet 3 $\frac{1}{2}$ gaddi, kamehr pee mums atnah; bet no wiffu tahkafas, ko tillai ar scha laika teleskopeem warr redseht, lihds 4000 gaddi paetoht, kamehr gaisma us semmes nokkushoht. Dsesu zetta mafchina arri gauschi ahtri eet un winnai pa-eet 342—3 gaddi, ja par stundu 7 jubdses skreen, kamehr pee faules nokkushu; lihds tuwakai stahwu swaigsnei tai pa-eetu 75 mill. gaddi, kad bes atstahschanahs skreetu; jeb arri, kad mehns fauli no semmes 1 zolli tahka nosihmetu, tad tuwaka stahwu swaigsne buhtu 6 werstes no semmes janoleef. Daschas stahwu swaigsnes,

kas reisä ar muhsu semmi radditas, wehl naw leela tablumä deht sawu gaismu us semmi nosuhstijuschas; — un kad weena tahda til tahki stahwedama swaigsne sawu pastaru deenu peeshwotu, tad winnas spihdums spihdetu til pat ilgi, kahds winnai laits bija pagahjis to schurp suhtoht.

Stahwu swaigsnes stahwoht wairaf billijonu jubdses zitta no zittas, un ar wiffu smallakeem teleskopeem effoht til dauds skaititas, kà palkaf stahwedams ussimejums to rahdihs; tad warrestim nojehgt debbes ruhmes leelumu un Deema wisspehziibu. Pehz winnu spihduma isschir: pimas schirras swaigsnes

	10 swaigsnes	9. schirr.	237544 swaigsnes
2. schirr.	37	10.	870000
3. "	128	11.	3060000
4. "	310	12.	10720000
5. "	1016	13.	37500000
6. "	4328	14.	131000000
7. "	13593	15.	458000000
8. "	57960		

Rohpä 641 $\frac{1}{2}$ Mill. (appatsch skaitlis).

Tas leelais skaitlis isnah tillai us seemeka debbes pufslodes; par abdahm debbes pufslodehm istaifis rohpa 1282 mill.

Til leels irr debbes isplattijums pehdejös laifös israhdijses, un jo tuwakt to astronomi apluhko, jo wairaf parahdahs tur Deema wisspehziibas brihnisch-figi darbi un winna gudriba! S. P. w. fser.

Behteris un Jahnis.

Behteris. Ah, Jahn brahl, woi tu të pee rengehmi? Schodeen gan labbt lehtas?

Jahnis. Ka tu isputtejs! nu deen, dohmaju, ka man kahds terrahs pee tules, tik peepeschi tu uskritti.

Behteris. Nu, tahdä gaischä deenä kà schodeen, kas tad gan drihst grabstites, fur wehl til dauds fanchu kahrt?

Jahnis. Kahds nu pahre to brihnims! woi tad nedstretsi, kà pagahjuschä peektdeenä tam semneefam Andrei Stangim notikka us uttu-tirgas, kam paschä pufdeenas laika trihs farmantschiki uskritta un malku ar 53 rubkeem no kabbatas israhwa!

Behteris. Kà tad, deemschehl, nu jau eet gan par traktu. Bet ohterlahram to es esmu teizis un teischu arweenu, ka muhsu semneeki neproht sawu naudu glabbabt; winnai kateä weetä irr drohschi sawu naudas malku iswillt un rahdiht, laitam dohmadami, kà pascha brahl ween tam aptahrt stahwoht. Laikam arri scho malku un naudu farmantschiki jau eepreetsch bij redsejuschi un sinajaja, fur stahw.

Jahnis. Kà tad zittadi. Tahdu meisteru, kas us to ghuhne, irr wiffas mallas kà pilnas, kà waffarä gais pilns ohil. Paskatt ween, no ka lai dshwo tee tehwinä, ko tu isdeen të redsi aptahrt wasajotees, bet ko nekad ne-effi redsejis, ka tee tahdu darbu strahda.

Behteris. Kà tahds strahdahs darbu, kas darbu naw mahzijses. Paskatt ween, kà taggad muhsu laifös wezzafi, kant arr paschi darba zilweht ween, sawus behrnis negribb sweschä deenestä doht, fur gruhti darbi un fur teeloht no zetta nowesti, — lai auchoht sem paschu azzim un usrausdischanas. Bet kad nu pascheem nekahda darba naw, tad tu sinä, ka tehti un telles usang un ja teem gaddahs tahdä widdü dshwoht, fur taiminu papilnam, tad sinams, ka no garra laika eemahzahs wiffadus ammatas, tahdus, zaur ko tee jitteem par flogu.

Jahnis. Ko nu pahre scho buhshänu dauds runnah, effam jau deesgan pahre to spreeduschi agral arr, bet —

